

Beïnvloedt een extraverte persoonlijkheid van adolescenten de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag?

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

Esther Noordzij – 6574998

Gert-Jan Meerkerk

Lisanne de Moor

27-05-2020

Voorwoord

Voor u ligt mijn Masterthesis: ‘In welke mate beïnvloedt een extraverte persoonlijkheid van adolescenten de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquentgedrag van adolescenten? In het kader van de opleiding Clinical Child, Family and Education Studies aan de Universiteit Utrecht is deze thesis geschreven.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de database van het Research on Adolescent Development and Relationships Project [RADAR]. Als eerst wil ik graag de onderzoekers van het RADAR project bedanken voor het tot de beschikking stellen van de database. Daarnaast wil ik de participanten van het onderzoek bedanken. Zij hebben het onderzoek mogelijk gemaakt.

Vervolgens wil ik mijn begeleiders Evelien Hoeben en Gert-Jan Meerkerk bedanken voor de begeleiding gedurende het schrijven van mijn thesis. Beide hebben met hun kritische blik en persoonlijke expertise bijgedragen aan het eindresultaat. Bovendien wil ik de studenten van de thesisgroep bedanken voor het meedenken met het onderzoek, en in het bijzonder wil ik Sifra de Vries bedanken. Wij hebben samen veel overlegd en ik kon met vragen bij je terecht.

Esther Noordzij

Utrecht, 17 mei, 2020

Samenvatting

De huidige studie onderzoekt de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag van adolescenten, en de invloed van extraversie van adolescenten op deze samenhang. De steekproef bevat 497 autochtone adolescenten, welke zijn gevolgd van de leeftijd van 12 tot 18 jaar. De 497 adolescenten zijn verdeeld in een controlegroep en een risicogroep. De risicogroep bevat adolescenten met een verhoogd risico op risicovol gedrag. Naar verwachting hangt ouderlijke controle samen met slachtofferschap van delinquent gedrag. Tevens wordt verwacht dat de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag zwakker is bij extraverte adolescenten.

De hypothesen zijn getoetst door middel van een enkelvoudige en een moderatie-regressieanalyse. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt tegen verwachting in dat ouderlijke controle niet significant samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag. Dit betekent dat er geen verband is gevonden tussen ouderlijke controle en slachtofferschap. Ook is er geen modererend effect van extraversie gevonden op het verband tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag. Wel blijkt uit het huidige onderzoek dat extraversie negatief samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag. Dit betekent dat adolescenten met een extraverte persoonlijkheid minder vaak slachtoffer worden van delinquent gedrag dan adolescenten met een introverte persoonlijkheid. Bij het interpreteren van de resultaten moet rekening worden gehouden met de gebruikte steekproef. De steekproef is niet representatief voor de populatie Nederlandse adolescenten.

Keywords: slachtofferschap, ouderlijke controle, extraversie

Abstract

This research examines the correlation between parental control and victimization, and the effect of extraversion on this correlation. The sample consisted of N=497 Dutch adolescents, followed from the age of 12 till the age of 18. The 497 adolescents are divided into a control group and risk group. The adolescents in the risk group had an improved risk on risky behavior. This study's hypothesis predicts that parental control correlates with victimization. To expand the scope of this hypothesis, it is expected that the correlation between parental control and victimization is weaker when an adolescent has an extravert personality.

To determine the hypothesis a standard regression and a moderation analysis is used. Results reveal unexpectedly that parental control and victimization do not correlate. Results also show that extraversion not effects the correlation between parental control and victimization. This means that extraversion isn't a moderation. This research did find a direct correlation between extraversion and victimization. Therefore, adolescents with an extravert personality have a lower risk of victimization than adolescents with an introvert personality. While interpreting the results, the sample must be taken into account. The sample is not representative for the population of Dutch adolescents.

Keywords: victimization, parental control, extraversion

Introductie

Een aanzienlijk deel van de adolescenten is recent of in het verleden slachtoffer geweest van delinquent gedrag (Pabian & Vandebosch, 2016). De prevalentie van slachtofferschap onder Nederlandse adolescenten varieert van 4,5% tot 20% (Junger-Tas, Steketee, & Moll, 2008). Het verschil in prevalentiecijfers wordt verklaard door de variatie wat betreft de vorm van slachtofferschap. Slachtofferschap van delinquent gedrag verwijst naar ervaringen waarbij personen het doelwit zijn van agressief en/of afwijzend gedrag van anderen (Li, Zhang, & Wang, 2015). Slachtofferschap komt voor in twee vormen: openlijk slachtofferschap en relationeel slachtofferschap. Openlijk slachtofferschap houdt in dat het slachtoffer wordt geslagen, geschopt of bedreigd door anderen. Het gaat hier om fysiek en zichtbaar delinquent gedrag. Relationeel slachtofferschap refereert naar buitensluiting en afwijzing (Crick & Grotpeter, 1996). In dit onderzoek wordt geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende vormen van slachtofferschap en staat slachtofferschap van delinquent gedrag centraal. Andere vormen van slachtofferschap blijven buiten beschouwing.

Onderzoek naar slachtofferschap van delinquent gedrag is relevant omdat het verband houdt met psychosociale problemen (Hawker & Boulton, 2000). Ten eerste houdt slachtofferschap verband met depressie. Slachtoffers van delinquent gedrag hebben vaker suïcidale gedachten en andere symptomen van een depressie dan niet-slachtoffers (Sweeting, Young, West, & Der, 2006; Hawker & Boulton, 2000). Daarnaast is er een verband tussen eenzaamheid en slachtofferschap. Slachtoffers van delinquent gedrag voelen zich vaak eenzamer en zijn gevoeliger voor afwijzing (Zimmer-Gembeck, Trevaskis, Nesdale, & Downey, 2014). Er worden ook positieve correlaties gevonden tussen slachtofferschap en sociale angst (Pabian & Vandebosch, 2016). Slachtoffers van delinquent gedrag hebben bovendien over het algemeen een lager zelfbeeld dan niet-slachtoffers (Cook, Williams, Guerra, Kim, & Sadek, 2010). Als laatste houdt slachtofferschap verband met stress. Deze stress wordt veroorzaakt door het slachtofferschap en versterkt de hierboven genoemde gevolgen. Slachtofferschap is een voorspeller voor een post-traumatische stressstoornis (Litman et al., 2015).

Daarnaast kent slachtofferschap van delinquent gedrag meerdere risicofactoren. Deze factoren vergroten de kans op slachtofferschap. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen persoonsgebonden en omgevingsgebonden kenmerken. Meerdere studies hebben het verband tussen persoonskenmerken van adolescenten en slachtofferschap onderzocht en bevestigd

(Giesbrecht, Leadbeater, & Macdonald, 2011; Schwartz et al., 2001). Zo wordt slachtofferschap geassocieerd met agressie en een lage mate van assertief en pro sociaal gedrag. Ook hebben slachtoffers gemiddeld een meer introverte persoonlijkheid (Bollmer, Harris, & Milich, 2006; Eshetu & Book, 2016). Extraverte personen worden daarentegen minder snel slachtoffer van delinquent gedrag. Dit komt doordat extraverte personen over het algemeen meer zelfvertrouwen hebben waardoor ze meer voor zichzelf opkomen. Ook hebben ze een positievere kijk op het leven en voelen ze zich energiever waardoor ze minder snel negatieve gevoelens ervaren (Bayrami et al., 2012). Personen die voor zichzelf opkomen en een positieve blik hebben, worden minder vaak als doelwit van delinquent gedrag gekozen (Bollmer et al., 2006; Eshetu & Book, 2016). Dit wil niet zeggen dat iedereen met persoonskenmerken als agressie of introversie een even groot risico loopt op slachtofferschap van delinquent gedrag. De interactie tussen slachtoffer en dader kan namelijk bijdragen aan het delinquent gedrag. Hiermee wordt niet bedoeld dat de schuld bij het slachtoffer ligt. In sommige gevallen kan het gedrag van het slachtoffer echter bijdragen aan het slachtoffer worden (Groenhuijsen, 2004).

Ook zijn omgevingsgebonden risicofactoren op slachtofferschap van delinquent gedrag onderzocht (Hawker & Boulton, 2000). Verschillende studies hebben onderzoek gedaan naar de relatie tussen kenmerken van ouderschap en slachtofferschap. Ten eerste is de ouder-kind relatie een belangrijke factor. Zo blijkt dat ouders die emotioneel afstandelijk zijn, bijdragen aan slachtofferschap van hun kinderen (Shin, Lee, Yun, & Ham, 2016). Een warme en zorgzame ouder-kind relatie daarentegen, zorgt voor emotionele zekerheid en vertrouwen en verkleint daarmee de kans op slachtofferschap. De kans op slachtofferschap wordt ook verkleint als ouders hun kinderen gespreksvaardigheden leren (Ngai & Cheung, 2009).

Bovendien is de relatie tussen slachtofferschap en ouderlijke controle onderzocht. Ouderlijke controle heeft betrekking op de hoeveelheid toezicht die ouders uitoefenen, de beslissingen die ouders nemen over de activiteiten van hun kinderen en de regels die ouders voor hun kinderen hanteren (Amato, 1990). Uit het onderzoek van Li, Zhang en Whang (2015) en Batanovas en Loukas (2013) blijkt dat ouderlijke controle positief is geassocieerd met slachtofferschap. Dit betekent dat hoe meer controle de ouders uitoefenen op de kinderen, hoe groter de kans is op slachtofferschap. Ouderlijke controle wordt namelijk gebruikt om het gedrag van kinderen te vormen. Het vormen van gedrag kan gepaard gaan met negatieve tactieken, zoals het opstellen van strenge regels, waardoor kinderen in mindere mate een eigen mening ontwikkelen. Dit ondermijnt het zelfvertrouwen en de autonomie van kinderen omdat

ze geen vertrouwen hebben in de eigen mening. Kinderen met weinig zelfvertrouwen en zonder eigen mening worden vaker gekozen als doelwit van delinquent gedrag (Batanovas & Loukas, 2013). De mate waarin ouderlijke controle invloed heeft op slachtofferschap is mede afhankelijk van persoonskenmerken, zoals extraversie (Bollmer et al., 2006; Eshetu & Book, 2016). De verschillende onderzoeken laten een verband zien tussen ouderlijke controle en slachtofferschap. Er zijn echter ook onderzoeken waarin het verband tussen ouderlijke controle en slachtofferschap is onderzocht maar niet geheel is gevonden, zoals het onderzoek van Ma en Bellmore (2011). Zij verwachtten dat internaliserende symptomen de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap zou mediëren, maar dit bleek niet het geval te zijn. Hierdoor vonden zij geen wederzijds verband. Wel toonden zij aan dat slachtofferschap voorspellend was voor een toename van ouderlijke controle van de moeder.

Zoals hierboven beschreven laten verschillende onderzoeken zien dat een overmaat aan ouderlijke controle een risicofactor is voor slachtofferschap (Li et al., 2015; Batanovas & Loukas, 2013). Andere onderzoeken laten dit verband echter niet zien (Ma & Bellmore, 2011). Het huidige onderzoek wil bijdragen aan het inzicht in de relatie tussen ouderlijke controle en slachtofferschap door de rol van extraversie nader te onderzoeken. Inzicht in factoren die de kans op slachtofferschap vergroten, kan bijdragen aan de preventie van slachtofferschap. Preventie is belangrijk omdat slachtofferschap de kans op psychosociale problematiek vergroot. Om de kans op psychosociale problemen te verkleinen moet slachtofferschap voorkomen worden.

In het onderzoek staan twee vragen centraal. Ten eerste: Is er samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag? Ten tweede: Is deze relatie zwakker als het kind een hoge mate van extraversie heeft? Op basis van de bovenstaande literatuur wordt verwacht dat er een verband is tussen ouderlijke controle en slachtofferschap (hypothese 1). Ook wordt verwacht dat een extraverte persoonlijkheid de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap verzwakt (hypothese 2).

Methode

Participanten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de database van het Research on Adolescent Development and Relationships Project [RADAR]. Dit is een longitudinaal onderzoek waarbij invloedsprocessen vanuit de context van het gezin en leeftijdsgenoten werden onderzocht (van Lier et al., 2008). Voor dit onderzoek is een groep adolescenten (n=497) gevolgd van de

leeftijd van 12 tot 18 jaar. Een kleine meerderheid (56,9%, n=283) van de adolescenten in dit onderzoek is man, 43,1% (n=214) is vrouw. Het onderzoek richtte zich naast adolescenten ook op beide ouders, een broer of zus en de beste vriend.

De database bestaat uit de gegevens van 497 autochtone gezinnen. Er is gericht gezocht naar gezinnen met adolescenten met een verhoogd risico op risicovol gedrag. Dit betekent dat er geen sprake is van een representatieve steekproef. Het selectieproces komt aan de orde bij Procedure. Van de 497 gezinnen behoren 291 gezinnen tot de controlegroep en 206 gezinnen tot de risicogroep. De risicogroep bevat de gezinnen met adolescenten met een verhoogd risico op risicovol gedrag. Van de 497 gezinnen is bij 25 gezinnen sprake van adolescenten die slachtoffer zijn van delinquent gedrag.

Procedure

De participanten zijn geselecteerd middels een uitgebreid selectieproces via scholen in Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Almere (van Lier et al., 2008). Uiteindelijk gaven 269 scholen toestemming om mee te werken aan het onderzoek. Hiervan zijn om logistieke redenen 230 scholen geselecteerd.

In het RADAR Project ligt de focus op de ontwikkeling van delinquent gedrag (van Lier et al., 2008). Het selectieproces had als doel om adolescenten te werven met verhoogd risico op risicovol gedrag. Om dit te bewerkstelligen hebben de leraren van de 230 geselecteerde scholen de Teacher's Report Form Externalizing Behavior Scale (Verhulst & Van der Ende, 2013) ingevuld. Vervolgens hebben de adolescenten en hun ouders vragenlijsten ingevuld over gedragsproblemen bij de adolescenten. Op basis van deze informatie zijn 497 autochtone gezinnen geselecteerd. Er is gekozen voor autochtone gezinnen omdat begrip van de Nederlandse taal belangrijk is voor het onderzoek. De gezinnen zijn telefonisch uitgenodigd voor participatie aan het project. Toestemming werd gegeven aan de hand van het principe van de informed consent. De gegevens worden anoniem verwerkt zodat de privacy van de participanten is gewaarborgd.

De participanten namen acht opeenvolgende jaren deel aan het onderzoek. Het onderzoek startte in 2005. Ieder jaar namen de adolescent, de ouder, de broer of zus en de beste vriend deel aan één huisbezoek waarbij een onderzoeker de gezinsleden interviewde.

Daarnaast vulden de gezinsleden ieder jaar drie digitale vragenlijsten in (van Lier et al., 2008). Het huisbezoek werd uitgevoerd door getrainde interviewers.

Meetinstrumenten

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van drie meetinstrumenten uit de RADAR database. De data van alle waves wordt gebruikt in dit onderzoek.

Parenting Practices: Parenting Practices is een vragenlijst waarmee eigenschappen van ouderschap worden gemeten (Meeus, Branje, Koot & van Lier, 2015). De vragenlijst kent 27 items en vier schalen: parental monitoring, parental solicitation, child disclosure en parental control. De schalen zijn eerder gebruikt in vergelijkbaar onderzoek (Kerr & Stattin, 2000; Stattin & Kerr, 2000). In dit onderzoek wordt gebruikt gemaakt van de vijf items over parental control, ook wel ouderlijke controle. Ouderlijke controle is de controle die ouders uitoefenen op de kinderen door middel van regels, toezicht en het nemen van beslissingen (Amato, 1990). De vragenlijst werd zowel ingevuld door de adolescenten als door de moeder. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de vragenlijsten die door de adolescenten zijn ingevuld. Een voorbeelditem van ouderlijke controle is: *'Heb je toestemming van je moeder nodig om laat thuis te komen op een doordeweekse avond?'*. De vragenlijst wordt ingevuld op basis van een 5-punt Likertschaal van (1) nooit tot (5) altijd. Een hoge score op een item staat gelijk aan een hoge mate van ouderlijke controle. De betrouwbaarheid van de vragen voor de adolescenten over ouderlijke controle is hoog: Cronbach's $\alpha = .80$. (Field, 2018).

Slachtofferschap: Deze vragenlijst meet in welke mate een persoon in het afgelopen jaar slachtoffer is geworden van delinquent gedrag (Meeus et al., 2015). De vragenlijst bestaat uit vijf gesloten vragen over het ervaren van delinquent gedrag, welke beantwoord worden met 'ja' of 'nee'. Een voorbeelditem van Slachtofferschap is: *'Heeft iemand het afgelopen jaar iets van je proberen te stelen?'*. De vragenlijst is gebaseerd op de literatuur van Nieuwebeerta (2002). De betrouwbaarheid van de vragenlijst is hoog: Cronbach's $\alpha = .75$. (Field, 2018).

Big Five (short version): Big Five is een vragenlijst waarmee de vijf persoonlijkheidskenmerken gemeten worden (Caprara, Barbaranelli, Borgogni, & Perugini, 1993). De vragenlijst bestaat uit 30 items, verdeeld over vijf schalen. De vijf schalen zijn openheid, consciëntieusheid, extraversie, welwillendheid en neuroticisme. Aan de

adolescenten werd gevraagd aan te geven in welke mate ze eigenschappen bezitten. In dit onderzoek worden de zes items over extraversie gebruikt. Een voorbeelditem van extraversie is: *'spraakzaam'*. De vragenlijst wordt ingevuld op basis van een 7-punt Likertschaal van (1) klopt helemaal niet tot (7) klopt helemaal wel. Een hoge score op een item staat gelijk aan een hoge mate van extraversie. De betrouwbaarheid van de vragen over extraversie is hoog: Cronbach's $\alpha = .90$. (Field, 2018).

Analyseplan

De data zijn geanalyseerd met behulp van SPSS-statistics 25. De samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap is onderzocht middels een enkelvoudige regressieanalyse. De invloed van extraversie op de relatie tussen ouderlijke controle en slachtofferschap is onderzocht door middel van een moderatie-regressieanalyse. Tevens is in beide regressieanalyses sekse toegevoegd als onafhankelijke variabele, zodat de resultaten gecorrigeerd zijn voor sekse. Er is gekozen voor de regressieanalyse omdat deze analyse de samenhang tussen variabelen onderzoekt (Field, 2018). Voordat de data werden onderworpen aan de toetsen, werden de assumpties van de regressieanalyse gecontroleerd. Deze assumpties zijn normaliteit, uitschieters, multicollineariteit en normaliteit, lineariteit, homoscedasticiteit van de residuen (Allen, Bennett, & Heritage, 2014). Normaliteit is getoetst middels een histogram en de uitschieters zijn getoetst middels een boxplot. Multicollineariteit is getoetst door middel van de Tolerantie en VIF. De normaliteit, lineariteit en homoscedasticiteit van de residuen is getoetst door middel van een Scatterplot.

Vervolgens zijn de hypothesen getoetst. Voor het toetsen van de eerste hypothese zijn ouderlijke controle en sekse de onafhankelijke variabelen en is slachtofferschap van delinquent gedrag de afhankelijke variabele. Het meetniveau van de variabelen is ratio en de hypothese gaat over verschillen tussen groepen. Wanneer de uitkomst significant is, bevestigt dit de verwachte samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap.

Voor het toetsen van de tweede hypothese werd extraversie als onafhankelijke variabele toegevoegd. Het meetniveau van extraversie is ratio en de hypothese gaat over verschillen tussen groepen. Vervolgens werd een interactieterm tussen ouderlijke controle en extraversie berekend en toegevoegd. Dit is gedaan door het aanmaken van een product (ouderlijke controle x extraversie) als variabele. Door het toevoegen van de interactieterm wordt duidelijk of extraversie een moderator is. Wanneer de interactieterm significant is, dan is dit een aanwijzing dat er sprake is van een moderatie.

Resultaten

Slachtofferschap

Om inzicht te verkrijgen in de variatie van soorten slachtofferschap in de steekproef ($N=497$), is per vraag van de Slachtofferschap vragenlijst berekend hoeveel procent van de adolescenten de vraag met ja heeft beantwoord. In tabel 1 zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken Slachtofferschap vragenlijst

	%	<i>SD</i>	<i>N</i>
Heeft iemand het afgelopen jaar iets van je proberen te stelen?	13%	.02	64.6
Heeft iemand je het afgelopen jaar weleens bedreigd met slaan of schoppen zonder dat je echt werd aangevallen of mishandeld?	14%	.02	69.6
Heeft iemand je het afgelopen jaar weleens bedreigd met een wapen, bijvoorbeeld met een schaar, een stuk hout, een mes, een pistool of iets anders?	2%	.01	9.9
Heeft iemand je het afgelopen jaar wel eens zo geslagen of geschopt dat je daardoor gewond bent geraakt?	6%	.01	29.8
Heeft iemand je het afgelopen jaar wel eens tegen je zin seksueel betast?	3%	.01	14.9

Noot. % = gemiddeld percentage adolescenten die de vraag met ja heeft beantwoord, *SD* = standaardafwijking, *N* = aantal adolescenten die de vraag met ja hebben beantwoord.

Uit tabel 1 blijkt dat 13% van de adolescenten de vraag ‘Heeft iemand het afgelopen jaar iets van je proberen te stelen?’ met ja heeft beantwoord. Geconcludeerd kan worden dat bedreigingen tot slaan of schoppen (14%) en pogingen tot stelen (13%) het voorgaande jaar het meest zijn voorgekomen in de groep adolescenten.

Om inzicht te verkrijgen in het voorkomen van slachtofferschap in de steekproef zijn de frequenties berekend. Met frequenties wordt het aantal vragen dat met ja is beantwoord bedoeld. Hierbij zijn de resultaten ook apart berekend voor jongens en meisjes. De resultaten zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2

Frequenties Slachtofferschap vragenlijst

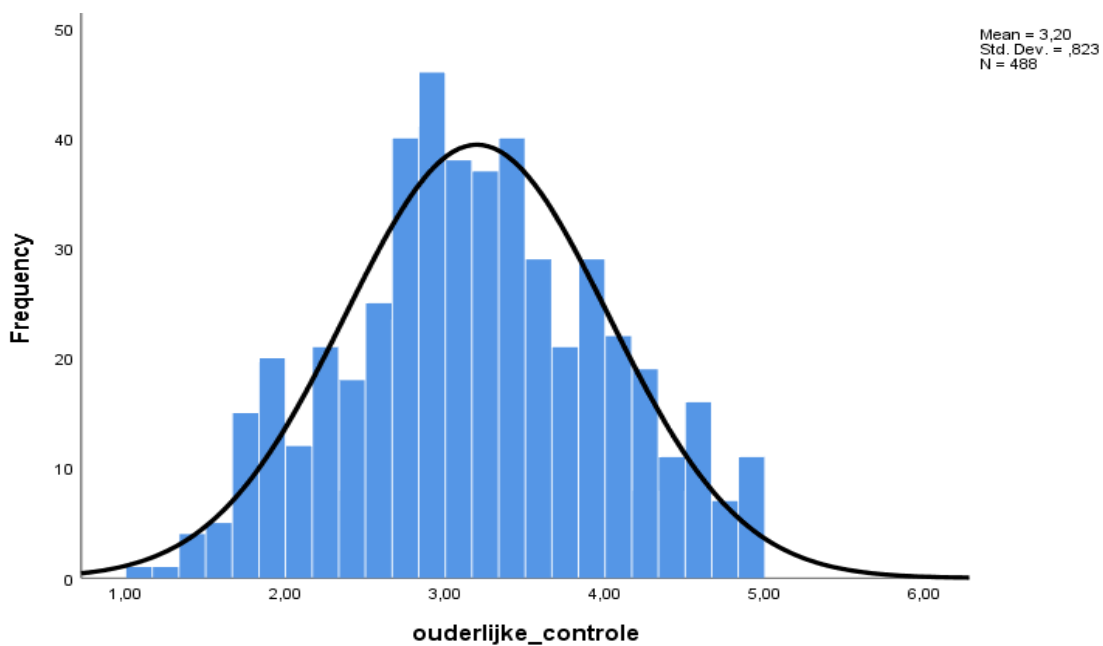
Aantal vragen met ja beantwoord	Frequentie			Percentage		
	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal	Jongens	Meisjes
0	310	161	149	62.4%	56.9%	69.6%
1	141	82	49	28.4%	29.0%	22.9%
2	42	28	14	8.5%	9.9%	6.5%
3	9	7	2	1.8%	2.5%	0.9%
4	5	5	0	1.0%	1.8%	-
5	0	0	0	-	-	-
Totaal	497	283	214	100%	100%	100%

Uit de resultaten blijkt dat 62.4% van de adolescenten geen enkele vraag met ja heeft beantwoord, en dat deze adolescenten in het afgelopen jaar dus niet slachtoffer zijn geworden van delinquent gedrag. Er zijn geen adolescenten die iedere vraag met ja hebben beantwoord. Adolescenten met de hoogste score hebben 4 van de 5 vragen met ja beantwoord. Het gaat hier om 1.0% van de adolescenten. Deze adolescenten hebben in het afgelopen jaar de meeste variatie in slachtofferschap ervaren.

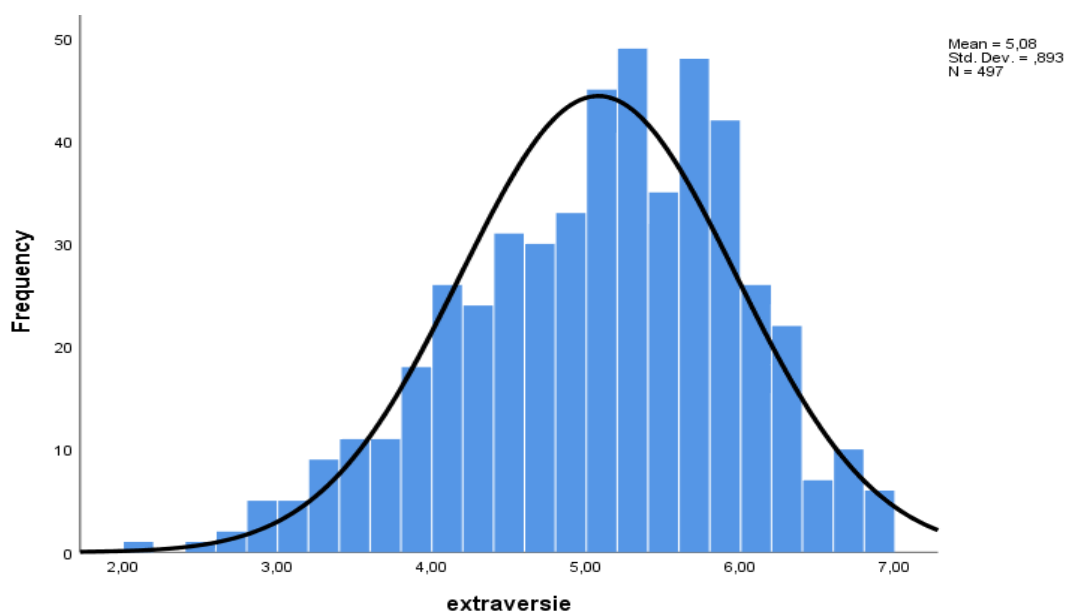
Als we kijken naar de verschillen tussen jongens en meisjes in de steekproef, is te zien dat het percentage jongens dat te maken heeft gehad met slachtofferschap (43.1%) groter is dan het percentage meisjes dat slachtofferschap heeft ervaren (31.1%). Ook is de variatie van slachtofferschap in deze steekproef groter bij jongens dan bij meisjes. Zo heeft 1.8% van de jongens 4 vragen beantwoord met ja, terwijl meisjes maximaal 3 vragen met ja hebben beantwoord.

Ouderlijke controle en extraversie

Om inzicht te verkrijgen in de mate van ouderlijke controle en extraversie in de steekproef, zijn de beschrijvende statistieken van beide onafhankelijke variabelen weergegeven door middel van een histogram.

Figuur 1. Histogram met normale verdeling voor de schaal ouderlijke controle.

Figuur 2. Histogram met normale verdeling voor de schaal extraversie.

Uit de histogrammen blijkt dat het gemiddelde van ouderlijke controle in de huidige steekproef $M = 3.20$ is ($N=488$). De gemiddelde score van de adolescenten op extraversie is $M = 5.08$ ($N=497$).

Samenhang tussen de variabelen

Om een eerste indruk te krijgen van hoe de onafhankelijke en afhankelijke variabelen met elkaar samenhangen, zijn de correlaties berekend. De correlaties zijn weergegeven in de onderstaande correlatiematrix.

Tabel 3

Correlatiematrix over de samenhang tussen ouderlijke controle, extraversie en slachtofferschap

	Ouderlijke controle	Extraversie	Slachtofferschap
Ouderlijke controle	-	-.06	-.001
Extraversie	-.06	-	-.24*
Slachtofferschap	-.001	-.24*	-

Noot. * $p < .001$. Er is gebruik gemaakt van de Pearson correlaties.

Uit de correlatiematrix blijkt dat de variabelen negatief met elkaar correleren. De gevonden correlaties zijn zwak (Field, 2018). Wel blijkt dat extraversie en slachtofferschap significant met elkaar samenhangen.

De samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap

Als eerst zijn de assumpties van de regressieanalyse gecontroleerd (Allen et al., 2014). Normaliteit is onderzocht door middel van een histogram en uitschieters zijn getoetst door middel van de Boxplot. Aan deze assumpties is voldaan. Multicollineariteit is gecontroleerd met behulp van de Tolerance en de VIF. Beide staan gelijk aan 1, wat betekent dat de onafhankelijke variabele niet multicollineair is en aan de assumptie is voldaan. De assumpties van de residuen zijn getoetst middels de Scatterplot en ook aan deze assumpties is voldaan.

Vervolgens is hypothese 1 middels een enkelvoudige regressieanalyse getoetst, met als doel te onderzoeken of ouderlijke controle positief samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag, waarbij rekening gehouden wordt met sekse ($N = 487$). De resultaten zijn weergegeven in tabel 4.

Tabel 4

Enkelvoudige regressieanalyse over de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag, gecorrigeerd voor sekse

Model	R^2	β	s	t	Sig.	
1	.07		4.77			
		Ouderlijke controle		-0.01	-0.02	.98
		Sekse		-0.07	-1.53	.13

Noot. s = standaardfout

Uit tabel 4 blijkt dat ouderlijke controle geen significante invloed heeft op slachtofferschap van delinquent gedrag. Ouderlijke controle draagt dus niet bij aan de verklaring van slachtofferschap. Uit de analyse blijkt dat 7% van de variantie verklaard wordt door ouderlijke controle en sekse, $R^2 = .07$, $F(2,485) = 1.21$, $p = .30$. Uit de regressieanalyse blijkt dat ouderlijke controle niet significant samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag. Dat betekent dat deze regressieanalyse de verwachte positieve significante samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap niet bevestigt.

De invloed van extraversie op de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap

Vervolgens is hypothese 2 getoetst door middel van een moderatie-regressieanalyse, met als doel te onderzoeken of extraversie de relatie tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag significant beïnvloedt ($N = 487$). De resultaten zijn weergegeven in tabel 5.

Tabel 5

Moderatie-regressieanalyse over het effect van ouderlijke controle en extraversie op slachtofferschap van delinquent gedrag, gecorrigeerd voor sekse

Model	R^2	β	s	t	Sig.
1	.25		4.63		
		Ouderlijke controle		-.38	.70
		Extraversie		-5.50	<.001
		Ouderlijke controle*extraversie		.27	.79
		Sekse		-1.45	.15

Uit de analyse blijkt dat 25% van de variantie verklaard wordt door ouderlijke controle, extraversie, de interactieterm en sekse, $R^2 = .25$, $F(4,483) = 8.27$, $p < .001$. De effectgrootte ($f^2 = .033$) wordt beschouwd als gemiddeld (Allen et al., 2014). De analyse maakt inzichtelijk dat extraversie negatief significant samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag. Dit betekent dat over het algemeen meer extraverte personen minder slachtoffer worden van delinquent gedrag. De moderatie-regressieanalyse bevestigt echter niet de verwachte invloed van extraversie op de relatie tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag. De interactieterm is namelijk niet significant.

Discussie

In het huidige onderzoek werd ten eerste de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag onderzocht. Ten tweede werd onderzocht of extraversie invloed heeft op de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag. Het onderzoek is van belang omdat inzicht in deze factoren kan bijdragen aan de preventie van slachtofferschap. Preventie is belangrijk omdat slachtofferschap de kans op psychosociale problematiek vergroot (Hawker & Boulton, 2000).

Om inzicht te verkrijgen in de variatie van soorten slachtofferschap in de steekproef (N=497), is per vraag van de Slachtofferschap vragenlijst berekend hoeveel procent van de adolescenten de vraag met ja heeft beantwoord. Hieruit werd geconcludeerd dat bedreigingen

tot slaan of schoppen (14%) en pogingen tot stelen (13%) het meest zijn voorgekomen in de groep adolescenten. Ook is onderzoek gedaan naar het voorkomen van slachtofferschap in de steekproef. Uit de resultaten blijkt dat 62.4% van de adolescenten geen slachtoffer is geworden van delinquent gedrag. Er zijn geen adolescenten die iedere vraag van de Slachtofferschap vragenlijst met ja hebben beantwoord. Adolescenten met de hoogste score hebben 4 van de 5 vragen met ja beantwoord. Het gaat hier om 1.0% van de adolescenten. Deze adolescenten hebben in het afgelopen jaar de meeste variatie in slachtofferschap ervaren. Ook is onderzocht of er een verschil is in de mate van slachtofferschap tussen jongens en meisjes. Uit de resultaten blijkt dat het percentage jongens dat te maken heeft gehad met slachtofferschap (43.1%) groter is dan het percentage meisjes dat slachtofferschap heeft ervaren (31.1%). Ook is de variatie van slachtofferschap in deze steekproef groter bij jongens dan bij meisjes.

Ten eerste is de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag onderzocht door middel van een enkelvoudige regressieanalyse. Uit literatuur blijkt dat ouderlijke controle positief samenhangt met slachtofferschap (Li et al., 2015; Batanovas & Loukas, 2013). Ouderlijke controle wordt namelijk gebruikt om het gedrag van kinderen te vormen. Het vormen van gedrag kan gedaan worden aan de hand van negatieve tactieken, zoals het opstellen van strenge regels, waardoor kinderen in mindere mate een eigen mening ontwikkelen. Dit ondermijnt het zelfvertrouwen en de autonomie van kinderen omdat ze geen vertrouwen hebben in de eigen mening. Kinderen met weinig zelfvertrouwen zijn eerder onzeker en worden vaker gekozen als doelwit van delinquent gedrag (Batanovas & Loukas, 2013). Op basis van de literatuur werd in dit onderzoek verwacht dat ouderlijke controle positief significant samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag. Uit de regressieanalyse blijkt echter niet dat ouderlijke controle significant samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag. Dat betekent dat de regressieanalyse de verwachte positieve significante samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap niet bevestigt.

Wellicht is een verklaring voor het niet vinden van de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap dat in vergelijkbare onderzoeken een andere populatie is gebruikt (Li et al., 2015; Batanovas & Loukas, 2013). Zo waren de participanten in het onderzoek van Li, Zhang en Wang (2015) scholieren uit Oost-China. De cultuur van deze participanten verschilt met de Westerse cultuur. In de traditionele Chinese cultuur voeren ouders meer

controle uit op hun kinderen dan in de Westerse cultuur (Shek, 2007). Ook gebruikten Li, Zhang en Wang andere onderzoeksinstrumenten voor het meten van ouderlijke controle en slachtofferschap, wat een verklaring kan zijn voor het verschil in de gevonden resultaten.

Ondanks dat uit de toetsing van de eerste hypothese blijkt dat er geen samenhang is tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag, wordt ten tweede onderzocht of extraversie invloed heeft op de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag. In de literatuur kwam naar voren dat extraverte personen minder snel slachtoffer van delinquent gedrag worden dan introverte personen (Bollmer et al., 2006; Eshetu & Book, 2016). Dit komt doordat extraverte personen over het algemeen meer zelfvertrouwen hebben waardoor ze meer voor zichzelf opkomen. Ook hebben ze een positievere kijk op het leven en voelen ze zich energiever waardoor ze minder snel negatieve gevoelens ervaren (Bayrami et al., 2012). Personen die voor zichzelf opkomen en een positieve blik op het leven hebben, worden minder vaak als doelwit van delinquent gedrag gekozen. Op basis van de literatuur werd in het huidige onderzoek verwacht dat de samenhang tussen ouderlijke controle en slachtofferschap zwakker is bij adolescenten met een meer extraverte persoonlijkheid. Uit de regressieanalyse blijkt dat extraversie het effect van ouderlijke controle op slachtofferschap van delinquent gedrag niet significant beïnvloedt. De interactieterm maakt namelijk inzichtelijk dat extraversie geen moderator is. Deze regressieanalyse bevestigt niet de verwachte negatieve invloed van extraversie op de relatie tussen ouderlijke controle en slachtofferschap van delinquent gedrag. Een mogelijke verklaring voor het niet vinden van de verwachte samenhang is dat vergelijkbaar onderzoek gebruik maakt van andere onderzoeksmiddelen (Eshetu & Book, 2016; Li et al., 2015).

Wel blijkt uit de moderatie-regressieanalyse dat extraversie significant samenhangt met ouderlijke controle. Dit betekent dat adolescenten met een extraverte persoonlijkheid minder vaak slachtoffer worden van delinquent gedrag dan adolescenten met een introverte persoonlijkheid. Dit komt overeen met de hierboven beschreven literatuur (Bayrami et al., 2012; Bollmer et al., 2006; Eshetu & Book, 2016).

Een sterk punt van dit onderzoek is de grootte van de steekproef. Er zijn 497 gezinnen geselecteerd, waarvan 291 gezinnen behoren tot de controlegroep en 206 gezinnen tot de risicogroep. De grootte van de steekproef bevordert de betrouwbaarheid van het onderzoek. Een ander sterk punt is de gebruikte database van het RADAR project. De drie gebruikte vragenlijsten zijn betrouwbaar (van Lier et al., 2008). Bij het interpreteren van de

onderzoeksgegevens moet rekening worden gehouden met de representativiteit van de participanten. De resultaten geven een beeld van autochtone adolescenten tussen de 12 en 18 jaar met een verhoogd risico op risicovol gedrag. Dit is geen representatief beeld van de Nederlandse adolescenten. Verder onderzoek met een aselechte steekproef is nodig om een representatief beeld te creëren van de Nederlandse adolescenten. Dit betekent dat ook allochtone Nederlanders mee moeten doen met het onderzoek. Hiervoor moeten de vragenlijsten en interviews in meerdere talen beschikbaar moeten zijn. Verder moet er rekening gehouden worden met de gebruikte vragenlijst voor het meten van slachtofferschap. De vragen van de Slachtofferschap vragenlijst komen niet geheel overeen met de definitie gegeven in de inleiding. In de inleiding wordt onder andere buitensluiting en afwijzing genoemd. Dit komt niet terug in de gebruikte vragenlijst.

Uit de literatuurstudie blijkt dat er weinig onderzoek is gedaan naar de modererende effecten van persoonskenmerken en omgevingsgebonden factoren op het risico om slachtoffer te worden. Er wordt aanbevolen om in toekomstig onderzoek de invloed van persoonskenmerken en omgevingsfactoren te bundelen, om zo een duidelijker beeld te krijgen van de risicofactoren op slachtofferschap.

Geconcludeerd wordt dat in de huidige steekproef ouderlijke controle niet samenhangt met slachtofferschap van delinquent gedrag en dat extraversie geen moderator is tussen ouderlijke controle en slachtofferschap. Wel is een significant verband gevonden tussen extraversie en slachtofferschap van delinquent gedrag. Dit betekent dat adolescenten met een meer extraverte persoonlijkheid minder vaak slachtoffer worden van delinquent gedrag.

Literatuur

- Allen, P., Bennet, K., & Heritage, B. (2014). *SPSS statistics version 22. A practical guide*. South Melbourne, Australia: Cengage Learning.
- Amato, P. R. (1990). Dimensions of the family environment as perceived by children: A multidimensional scaling study. *Journal of Marriage and the Family*, *52*, 613–620. doi:10.2307/352928
- Batanovas, M. & Loukas, M. (2013). Maternal psychological control and peer victimization in early adolescence: An application of the family relational schema model. *The Journal of Early Adolescence*, *34*(2), 430-434. doi:10.1177/0272431613483005
- Bayrami, M., Heshmati, R., Ghotbi, M., Ghoradel, J. A., Hojatipor, H., & Moslemifar, M. (2012). Relationship between personality dimensions and hopelessness: A study on college students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *46*, 848-852. doi:10.1016/j.sbspro.2012.05.211
- Bollmer, J. M., Harris, M. J., & Milich, R. (2006). Reactions to bullying and peer victimization: Narratives, physiological arousal, and personality. *Journal of Research in Personality*, *40*, 803-828. doi:10.1016/j.jrp.2005.09.003
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Borgogni, L., & Perugini, M. (1993). The “big five questionnaire”: A new questionnaire to assess the five factor model. *Personality and Individual Differences*, *15*(3), 281-288. doi:10.1016/0191-8869(93)90218-R
- Cook, C. R., Williams, K. R., Guerra, N. G., Kim, T. E., & Sadek, S. (2010). Predictors of bullying and victimization in childhood and adolescence. *School Psychology Quarterly*, *25*, 65–83. doi:10.1037/a0020149
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1996). Children’s treatment by peers: Victims of relational and overt aggression. *Development and Psychopathology*, *8*, 367–380. doi:10.1017/S0954579400007148
- Eshetu, Y., & Book, A. (2016). The relationship between personality traits and victimization. *Personality and Individual Differences*, *101*, 476-477. doi:10.1016/j.paid.2016.05.129
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. London, United Kingdom: Sage Publications.
- Giesbrecht, G., Leadbeater, B., & Macdonald, S. (2011). Child and context characteristics in trajectories of physical and relational victimization among early elementary school children. *Development and Psychopathology*, *23*(1), 239-252. doi:10.1017/S0954579410000763

- Groenhuijsen, M. S. (2004). Herhaald slachtofferschap: Een victimologisch begrip met grote crimineel-politieke betekenis. *Delikt en Delinkwent*, 34(2), 111-117. Verkregen van <https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/614937/edit16ddrepeat.PDF>
- Hawker, D. S. J., & Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 441-455. doi:10.1111/1469-7610.00629
- Junger-Tas, J., Steketee, M., & Moll, M. (2008). *Achtergronden van jeugddelinquentie en middelengebruik*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Kerr, M., & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36(3), 366-380. doi:10.1037/0012-1649.36.3.366
- Li, D., Zhang, W. & Wang, Y. J. (2015). Parental behavioral control, psychological control and Chinese adolescents' peer victimization: The mediating role of self-control. *Journal of Child and Family Studies*, 24(3), 628-637. doi:10.1007/s10826-013-9873-4
- Litman, L., Costantino, G., Waxman, R., Sanabria-Velez, C., Rodriguez-Guzman, V. M., Lampon-Velez, A., Brown, R., & Cruz, T. (2015). Relationship between peer victimization and posttraumatic stress among primary school children. *Journal of Traumatic Stress*, 28, 348-354. doi:10.1002/jts.22031
- Ma, T., & Bellmore, A. (2011). Peer victimization and parental psychological control in adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40(3), 413-424. doi:10.1007/s10802-011-9576-5
- Meeus, W., Branje, S., Koot, H., & van Lier, P. (2015). Codeboek van het onderzoeksproject RADAR. Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam, Radboud Universiteit Nijmegen en NSCR Leiden.
- Ngai, S., & Cheung, C. K. (2009). The effects of parental care and parental control on the internal assets of adolescent children in Hong Kong. *International Journal of Adolescence and Youth*, 15, 235-255. doi:10.1080/02673843.2009.9748031
- Nieuwebeerta, P. (2002). *Crime Victimization in Comparative Perspective*. Boom Juridische uitgevers, Den Haag, The Netherlands.
- Pabian, S., & Vandebosch, H. (2016). An investigation of short-term longitudinal associations between social anxiety and victimization and perpetration of traditional bullying and cyberbullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 328-339. doi:10.1007/s10964-015-0259-3

- Schwartz, D., Chang, L., & Farver, J. M. (2001). Correlates of victimization in Chinese children's peer groups. *Developmental Psychology, 37*, 520–532. doi:10.1037/0012-1649.37.4.520
- Shek, D. T. L. (2007). Perceived parental control based on indigenous Chinese parental control concepts in adolescents in Hong Kong. *American Journal of Family Therapy, 35*(2), 123–137. doi:10.1080/01926180600553480
- Shin, H., Lee, D. H., Yu, K., & Ham, K. (2016). The relationship between parental bonding and peer victimization: examining child stress and hopelessness as mediators. *Asia Pacific Education Review, 17*, 637–650 doi:10.1007/s12564-016-9434-9
- Stattin, H., & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development, 71*(4), 1072-1085. doi:10.1111/1467-8624.00210
- Sweeting, H., Young, R., West, P., & Der, G. (2006). Peer victimization and depression in early–mid adolescence: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology, 76*, 577-594. doi:10.1348/000709905X49890
- Van Lier, P. A. C., Frijns, T., den Exter Blokland, E., Neumann, A., Koot, H. M., & Meeus, W. (2008). The RADAR study: Design, description of sample and validation of cohort assignment. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Verhulst, F.C., & van der Ende, J. (2013). *Handleiding ASEBA-Vragenlijsten voor leeftijden 6 t/m 18 jaar: CBCL/6-18, YSR en TRF*. Rotterdam: ASEBA Nederland.
- Verlinden, M., Veenstra, R., Ringoot, A. R., Jansen, P. W., Raat, H., & Hofman, A. (2014). Detecting bullying in early elementary school with a computerized peer-nomination instrument. *Psychological Assessment, 26*, 628-641. doi:10.1037/a0035571
- Zimmer-Gembeck, M. J., Trevaskis, S., Nesdale, D., & Downey, G. A. (2014). Relational victimization, loneliness and depressive symptoms: Indirect associations via self and peer reports of rejection sensitivity. *Journal of Youth and Adolescence, 4*, 568-582. doi:10.1007/s10964-013-9993-6